

محاسبه زکات فطره در ایران

سیدضیاءالدین کیاء الحسینی*

چکیده :

یکی از دستورات اکید خداوند در قرآن کریم زکات بوده که وجوب آن فی الجمله از مسلمات فقه و از ضروریات دین می‌باشد. از آنجا که یکی از اقسام زکات، زکات فطره می‌باشد در این مقاله ابتداءً مباحث فقهی و نظری مربوط به آن را به اختصار طرح نموده، آنگاه با توجه به تعاریف اقتصاددانان از فقط مطلق - که ملاک وجوب و عدم وجوب این نوع زکات است - مقدار عددی و پولی آن را برای متوسط یک خانوار روستایی و شهری محاسبه نموده و سپس با توجه به آمار جمعیت و تعدد خانوارهای مشمول این نوع زکات در کشور، به طور تقریبی مقدار ریالی آن را برای سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ در سطح کشور محاسبه می‌نماییم.

مقدمه

یکی از واجبات مالی در اسلام - به اجماع جمیع مذاهب - زکات فطره می‌باشد که یک بار در سال و در روز عید فطر باید پرداخت گردد. مفسیرن آیه کریمه (قد افلح من تزکی و ذکر اسم ربه فصلی) (اعلی، ۱۴ و ۱۵) را بر اساس روایت امام صادق به این زکات تفسیر می‌کند (منبع شماره ۳) در روایات چند چیز به عنوان سبب تشریح آن عنوان شده است. که می‌توان اتمام و کامل شدن روزه ماه رمضان، صدقه به خاطر اینکه خداوند وجود را به ما عطا کرده است، صدقه دادن به منظور رهایی از مرگ حتمی، عرضه دین به انسانها و تطهیر جان و مال را از علل تشریح آن نام برد. فقهاء شرایط وجوب زکات را این گونه عنوان کرده‌اند:

(۱) شرایط عمومی تکلیف مثل بلوغ، عقل

(۲) عدم اغماء در هنگام حلول ماه شوال

(۳) حریت

(۴) غنی هرچند عده‌ای از فرق اهل سنت قائل به این شرط نمی‌باشد (منبع ۴)

بین فقهاء جمعی فرق اسلامی در مقدار زکات فطره تفاوتی وجود ندارد و مقدار آن یک صاع طعام به ازاء

هر فرد می‌باشد که برابر با $614\frac{1}{4}$ صیرفی تقریباً برابر با سه کیلوگرم است.

* عضو هیأت علمی دانشگاه مفید (ره)

ولی اینکه جنس آن باید چه باشد نظر فقهاء مختلف است ولی به طور کلی عده‌ای از آنان آن را قوت عموم مردم هر مکان می‌دانند که از جمله آن‌ها گندم، جو، خرما، کشمش، شیر و برنج می‌باشد.

الفطره علی کل قوم مما یغذون عیالهم من لبن او زبیب او غیره (منبع ۲)
الغنی و هو یملک قوت سنه له و لعیا له زائداً علی ما یقابل الدین و مستثنیاته فعلاً و قوه بان یکون له کسب یفی بذلک فلا تجب علی الفقیر و هو من لا یملک ذلک و ان کان الا حوط اخراجها اذا کان مالکاً لقوت السنه و ان کان علیه دین.... و ان کان الاحوط اخراجها اذا زاد علی مؤنه یومه و لیلته صاع (الطباطبایی الیزدی)

از آنجا که برای پرداخت این نوع زکات تأکیدات زیادی در آیات و روایات وارد شده و فوائد زیادی نیز برای آن از جانب معصومین علیه السلام نقل شده است، عمده فقها پرداخت آن را بر کسی که مازاد بر مؤنه و مخارج یک شبانه روز - مراد همان شب و روز عید فطر می‌باشد - یک صاع مواد غذایی در منزل داشته باشد، مستحب می‌دانند.

در مورد فقیر مرحومه طباطبائی می‌فرمایند :

«الفقیر و هو من لا یلمک قوت سنه له و لعیاله زائداً علی ما یقابل الدین و مستثنیاته فعلاً و قوه»

در ادبیات اقتصادی فقر به دو قسم تقسیم شده که عبارتند از فقر نسبی و فقر مطلق.
اقتصاد دانان توسعه فقر مطلق را «ناتوانی حداقل سطح درآمدی معیشتی معین که به منظور ادامه بقای برای تأمین سه نیاز جسمانی اصلی یعنی خوراک، پوشاک و مسکن ضروری است» تعریف می‌نماید. (تودارو ۱).

آنان پس از تعریف کیفی مفهوم فقر مطلق، عملیاتی کردن تعریف یاد شده را در دستور کار خود قرار دادند تا بدین وسیله نخست بتوان به گونه‌ای ملموس درصد افراد و خانوارهای دچار فقر مطلق در هر کشور را شناسایی کرده و سپس مقایسه بین کشورها را ممکن ساخت. بدین جهت آنان به تعریف خط فقر روی آوردند.

ولی مشکل اصلی در تبیین کمی فقر مطلق به نسبت آن باز می‌گردد. زیرا مجموعه نیازهای افراد به عواملی مانند عوامل محیطی، شرایط اقلیمی، آداب و رسوم، عادات و ارزشهای فرهنگی وابسته است. بنابراین یافتن حداقل نیازمندی‌های قابل استفاده در همه موارد مشکل است. سازمان بین المللی کار با توجه به منطقه زندگی، نیازهای پایه هر فرد در روز را از ۲۱۸۰ تا ۲۳۸۰ کیلو کالری از مواد غذایی ۵/۲۵ تا ۷/۵۰ متر مربع فضای مسکونی اعلام کرده است.

در ایران محاسبه فقر مطلق در مرکز آمار ایران بر اساس میزان کالری مصرفی محاسبه می‌شود.

فقر نسبی به ناتوانی از دستیابی به سطح معیشت عموم مردم اطلاق می‌گردد. به عبارت دیگر به ناتوانی در فراهم کردن زندگی آبرومندانه گفته می‌شود. بدین جهت این مفهوم با پدیده نابرابری مرتبط می‌گردد. (۱۲)

با مقایسه تعاریف ارائه شده مربوط به فقر مطلق و فقر نسبی و بیان فقهاء از فقیر در باب زکات فطره و تأکیداتی که در روایات نسبت به پرداخت آن شده در می‌یابیم که فقط مطلق انطباق بیشتری با نظر فقهاء در بیان فقر در باب زکات فطره دارد و با توجه به تعریف فقهاء از فقیری که مستحق زکات اموال است در می‌یابیم که این مفهوم از فقیر با تعریف اقتصاددانان از فقر نسبی سازگاری بیشتری دارد.

تعیین خط فقر مطلق در ایران

در ایران مرکز آمار ایران برای تعیین خط فقط مطلق در ابتدا فقط مطلق را به احتیاجات اساسی یعنی نیاز به غذا از میان نیازهای متنوع غذایی تعریف می‌کند. بر این اساس اقشاری از نمونه مورد مطالعه که میزان کالری جذب شده ناشی از مصرف مواد خوراکی آنها کمتر از میزان استاندارد پذیرفته شده باشد. دچار فقر و محرومیت مطلق می‌باشند.

با طی این مراحل برای سال ۱۳۷۵ در مناطق شهری گروه‌های دو درصدی ششم و هفتم با جذب به ترتیب ۲۱۹۵ کیلو کالری و ۲۲۳۴ کیلو کالری برای هر نفر، تعیین کننده خط فقر بوده‌اند. طبق محاسبات انجام شده، هزینه کل متوسط این خانوارها در سال ۱۳۷۵ به ترتیب ۴۸۰۲۶۹۰ ریال و ۴۹۴۳۰۲۷ ریال بوده و هزینه مواد غذایی این خانوارها نیز به ترتیب ۲۰۰۴۳۶۴ ریال و ۲۰۹۴۰۷۲ ریال بوده است. لذا نتیجه می‌گیریم که در این سال ۱۳٪ جمعیت شهری زیر خط فقر مطلق بوده‌اند. و در همان سال هر نفر از گروه‌های دو درصدی نهم و دهم از جمعیت روستایی کشور به ترتیب ۲۰۹۴ کیلوکالری و ۲۳۲۷ کیلوکالری از مواد غذایی را جذب نموده‌اند. لذا نتیجه می‌گیریم که ۱۹٪ جمعیت روستایی کشور در سال ۱۳۷۵ زیر خط فقر بوده‌اند. متوسط هزینه کل الانه این دو گروه به ترتیب ۳۱۰۶۷۹۹ ریال و ۳۵۸۸۲۱۸ ریال بوده و متوسط هزینه خوراکی سالیانه خانوار نیز به ترتیب ۱۷۷۹۷۳۳ ریال و ۲۰۵۰۴۰۹ ریال بوده است.

از آنجا که محاسبات مربوط به فقر مطلق و شاخص‌های مرتبط به آن نمی‌تواند در کوتاه‌مدت با نوسان زیادی مواجه باشد، (به عنوان مثال ضریب جینی در طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵) با نوسان شدیدی مواجه نشده است). و از طرف دیگری آمارهای پردازش شده مربوط به هزینه و درآمد خانوار هر ساله به صورت دهک‌های درآمدی یا هزینه‌ای ارائه می‌گردد، لذا می‌توان نتیجه مربوط به سال ۱۳۷۵ را به سالهای قبل نیز تعمیم داده و نتیجه بگیریم که به طور متوسط و با تقریب در هر سال ۲۰٪ خانوارهای روستایی یعنی دهک‌های اول و دوم درآمدی و ۱۵٪ خانوارهای شهری زیر خط فقر مطلق به سر می‌برند.

با توجه به این شاخص، خانوارهای بالاتر از گروه‌های اول و دوم درآمدی در خانوارهای روستایی و نیمی از خانوارهای شهری در گروه دوم درآمدی مشمول حکم پرداخت زکات فطره نمی‌گردند. حال با توجه به آمار جمعیت روستایی و شهری کشور می‌توان به تعداد افرادی که زکات فطره آنها از طرف سرپرست خانوار باید پرداخت شود پی برد.

زکات فطره لازم الاداء متوسط یک خانوار

همچنان که عنوان شد مقدار زکات فطره برای هر فرد به اندازه ۳ کیلوگرم از مواد غذایی می‌باشد. در ایران گندم و برنج به عنوان عمده‌ترین مواد غذایی خانوارها بوده و لذا آن را برای زکات فطره پرداخت می‌نمایند. ولی مقدار پرداخت هر یک برای هر فرد در گروه‌های مختلف درآمدی متفاوت است. برای سادگري محاسبات فرض می‌کنیم که مقدار پرداخت زکات فطره برای گروه‌های مختلف درآمدی در سال‌های مختلف ثابت می‌باشد. با توجه به احکام شرعی و اینکه ملاک در وجوب زکات فطره افراد تحت تکفل سرپرست خانوار می‌باشند، لذا فرض می‌کنیم که متوسط جمعیت خانوار در هر دهک درآمدی و برای تمامی سالها ۵ نفر می‌باشد. و با توجه به آمارهای جمعیت ایران این فرض نیز به واقعیت نزدیک است. پرداخت تقریبی زکات فطره برای متوسط یک خانوار در گروه‌های مختلف درآمدی در سالهای مختلف به صورت مقدار گندم و برنج در جدول (۱) آمده است.

جدول شماره ۱: متوسط مقدار زکات فطره لازم الاداء یک خانوار در دهک‌های مختلف درآمدی در

سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵

مقدار زکات فطره پرداختی به برنج	مقدار زکات فطره پرداختی به گندم	دهکها
۰	۰	اول
۰	۷/۵ (۱)	دوم
۰	۱۵	سوم
۰	۱۵	چهارم
۳	۱۲	پنجم
۶	۹	ششم
۹	۶	هفتم
۹	۶	هشتم
۱۲	۳	نهم
۱۲	۳	دهم

(۱) دهک دوم درآمدی در خانوارهای روستایی زیر خط فقر بوده و زکات فطره بر آنها لازم نمی‌باشد و تنها نیمی از جمعیت این دهک در خانوارهای شهری بالاتر از خط فقر می‌باشند رقم ۷/۵ کیلوگرم گندم برای نصف خانوار شهری لحاظ می‌شود.

بعد از فرض مقدار گندم و برنج که عمدتاً خانوارها برای زکات فطره پرداخت می‌نمایند برای محاسبه مقدار ریالی و پولی این زکات باید مقادیر داده شده را در قیمت هر یک از آن دو در طی سالهای متفاوت ضرب نماییم. برای محاسبه قیمت گندم در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ قیمت تضمینی خرید گندم که توسط

سازمان مرکزی تعاون روستایی کشور در هر سال اعلام می‌گردد را مبنا قرار داده‌ایم. برای محاسبه متوسط قیمت برنج برای این سالهای از آمارگیری‌های مرکز آمار ایران استفاده نماییم که این مقادیر در جدول (۲) آمده است.

جدول شماره ۲: متوسط قیمت گندم و برنج از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵

ارقام به ریال

(به قیمت جاری)

سال	قیمت تضمینی گندم	قیمت تقریبی گندم برای اداء زکات فطره	قیمت برنج
۱۳۶۵	۴۶	۵۰	۴۰۰
۱۳۶۶	۵۳	۶۰	۴۳۵
۱۳۶۷	۵۷	۶۵	۴۷۰
۱۳۶۸	۱۰۲	۱۱۰	۶۶۵
۱۳۶۹	۱۳۰	۱۴۰	۵۷۵
۱۳۷۰	۱۵۰	۱۵۰	۶۰۰
۱۳۷۱	۱۵۰	۱۷۰	۷۲۰
۱۳۷۲	۲۲۵	۲۵۰	۸۴۰
۱۳۷۳	۲۶۰	۳۰۰	۱۳۵۰
۱۳۷۴	۳۳۰	۳۵۰	۲۰۰۰
۱۳۷۵	۴۱۰	۴۵۰	۲۵۰۰

* - منبع ستون دوم «سالنامه آماری کشور» در سال‌های مربوطه و منبع ستون چهارم «اطلاعات کامپیوتری هزینه خانوار» می‌باشد.

با توجه به مقدار زکات فطره لازم اداء - به صورت گندم و برنج - برای متوسط یک خانوار در هر دهک درآمدی و در اختیار داشتن قیمت این دو کالا برای سالهای مورد مطالعه، می‌توان مقدار ریالی آن را برای این سالها محاسبه نمود. جدول (۳) نشان دهنده ارقام مربوط به زکات فطره لازم اداء برآوردی متوسط یک خانوار روستایی و جدول (۴) نشان دهنده ارقام مربوط به زکات فطره لازم الاجراء برآوردی متوسط یک خانوار شهری در دهک‌های مختلف درآمدی می‌باشد.

هم چنان که اشاره شد. نیمی از خانوارهای شهری در دهک دوم درآمدی مشمول پرداخت زکات فطره می‌باشند. بنابراین با نصف نمودن مقدار زکات فطره این خانوارها متوسط زکات فطره لازم اداء هر خانوار شهری موجود در این دهک درآمدی در هر سال را محاسبه می‌نماییم.

جدول شماره ۳: زکات فطره لازم الاداء برآوردی متوسط یک خانوار روستائی در هر دهک درآمدی در سالهای ۱۳۶۵-۷۵ (به قیمت جاری)

ارقام به ریال

سال دهک	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
اول	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
دوم	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
سوم	۷۵۰	۹۰۰	۹۷۵	۱۶۵۰	۲۱۰۰	۲۲۵۰	۲۵۰۰	۳۷۵۰	۴۵۰۰	۵۲۵۰	۶۷۵۰
چهارم	۷۵۰	۹۰۰	۹۷۵	۱۶۵۰	۲۱۰۰	۲۲۵۰	۲۵۰۰	۳۷۵۰	۴۵۰۰	۵۲۵۰	۶۷۵۰
پنجم	۱۸۰۰	۲۰۲۵	۲۱۹۰	۳۳۱۵	۳۴۰۵	۳۶۰۰	۴۲۰۰	۵۵۲۰	۷۶۵۰	۱۰۲۰۰	۱۲۹۰۰
ششم	۲۸۵۰	۳۱۵۰	۳۴۰۵	۴۹۸۰	۴۷۱۰	۴۹۵۰	۵۸۵۰	۷۲۹۰	۱۰۸۰۰	۱۵۱۵۰	۱۹۰۵۰
هفتم	۳۹۰۰	۴۰۹۵	۴۶۲۰	۶۶۴۵	۶۰۱۵	۶۳۰۰	۷۵۰۰	۹۰۶۰	۱۳۹۵۰	۲۰۱۰۰	۲۵۲۰۰
هشتم	۳۹۰۰	۴۰۹۵	۴۶۲۰	۶۶۴۵	۶۰۱۵	۶۳۰۰	۷۵۰۰	۹۰۶۰	۱۳۹۵۰	۲۰۱۰۰	۲۵۲۰۰
نهم	۴۹۵۰	۵۴۰۰	۵۸۳۵	۸۳۱۰	۷۳۲۰	۷۶۵۰	۹۱۵۰	۱۰۸۳۰	۱۷۱۰۰	۲۵۰۵۰	۳۱۳۵۰
دهم	۴۹۵۰	۵۴۰۰	۵۸۳۵	۸۳۱۰	۷۳۲۰	۷۶۵۰	۹۱۵۰	۱۰۸۳۰	۱۷۱۰۰	۲۵۰۵۰	۳۱۳۵۰

جدول شماره ۴: زکات فطره لازم الاداء برآوردی متوسط یک خانوار شهری در هر دهک درآمدی در سالهای ۱۳۶۵-۷۵ (به قیمت جاری)

ارقام به ریال

سال	دهک	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
اول		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
دوم		۳۷۵	۴۵۰	۴۸۷/۵	۸۲۵	۱۰۵۰	۱۱۲۵	۱۲۷۵	۱۸۷۵	۲۲۵۰	۲۶۲۵	۳۳۷۵
سوم		۷۵۰	۹۰۰	۹۷۵	۱۶۵۰	۲۱۰۰	۲۲۵۰	۲۵۵۰	۳۷۵۰	۴۵۰۰	۵۲۵۰	۶۷۵۰
چهارم		۷۵۰	۹۰۰	۹۷۵	۱۶۵۰	۲۱۰۰	۲۲۵۰	۲۵۵۰	۳۷۵۰	۴۵۰۰	۵۲۵۰	۶۷۵۰
پنجم		۱۸۰۰	۲۰۲۵	۲۱۹۰	۳۳۱۵	۳۴۰۵	۳۶۰۰	۴۲۰۰	۵۵۲۰	۷۶۵۰	۱۰۲۰۰	۱۲۹۰۰
ششم		۲۸۵۰	۳۱۵۰	۳۴۰۵	۴۹۸۰	۴۷۱۰	۴۹۵۰	۵۸۵۰	۷۲۹۰	۱۰۸۰۰	۱۵۱۵۰	۱۹۰۵۰
هفتم		۳۹۰۰	۴۰۹۵	۴۶۲۰	۶۶۴۵	۶۰۱۵	۶۳۰۰	۷۵۰۰	۹۰۶۰	۱۳۹۵۰	۲۰۱۰۰	۲۵۲۰۰
هشتم		۳۹۰۰	۴۰۹۵	۴۶۲۰	۶۶۴۵	۶۰۱۵	۶۳۰۰	۷۵۰۰	۹۰۶۰	۱۳۹۵۰	۲۰۱۰۰	۲۵۲۰۰
نهم		۴۹۵۰	۵۴۰۰	۵۸۳۵	۸۳۱۰	۷۳۲۰	۷۶۵۰	۹۱۵۰	۱۰۸۳۰	۱۷۱۰۰	۲۵۰۵۰	۳۱۳۵۰
دهم		۴۹۵۰	۵۴۰۰	۵۸۳۵	۸۳۱۰	۷۳۲۰	۷۶۵۰	۹۱۵۰	۱۰۸۳۰	۱۷۱۰۰	۲۵۰۵۰	۳۱۳۰

محاسبه جمعیت و تعداد خانوار

می‌دانیم که برآورد زکات فطره مستلزم داشتن اطلاعات از متوسط بعد خانوار و تعداد خانوارهای کشور - روستایی و شهری - و میزان جمعیت کشور در سالهای مورد مطالعه می‌باشد. برای محاسبه جمعیت باید توجه داشت که در سالهای ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سطح کشور انجام شده و آمارگیری دیگری به صورت تخمینی و بر اساس نمونه‌گیری در سال ۱۳۷۰ انجام پذیرفته است، لذا بر اساس رابطه ریاضی جمعیت می‌توان نرخ رشد جمعیت را در هر دو بخش روستایی و شهری برای دو قطع ۳۶۵-۷۰ و ۱۳۷۰-۷۵ به دست آورد. آنگاه با توجه به نرخ به دست آمده جمعیت می‌توان جمعیت کشور را در سالهای دیگر بر اساس رابطه ریاضی محاسبه نمود.

بر اساس محاسبات انجام شده نرخ رشد جمعیت روستایی طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰ برابر با (۱/۱۲٪) و نرخ رشد جمعیت شهری طی سالهای مذکور برابر با (۳/۴۱۱٪) و نرخ رشد جمعیت شهری طی سالهای مذکور برابر با (۳/۴۱۱٪) و نرخ رشد جمعیت روستایی برای سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۵ برابر با (۰/۵۲۳۲٪) و برای جمعیت شهری در طی این سالها برابر با (۲/۹۰۷٪) می‌باشد. با توجه به نرخ رشد جمعیت به دست آمده و معلوم بودن جمعیت کشور در بخش شهری و روستایی در سالهای ۱۳۶۵، ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵ می‌توان بر اساس رابطه ریاضی فوق جمعیت کشور در دو بخش شهری و روستایی را برای سالهای دیگر محاسبه نمود و با تقسیم جمعیت ساکن در روستا و شهر بر متوسط بعد خانوار یک خانوار شهری و روستایی در هر سال، تعداد خانوارهای شهری و روستایی به دست می‌آید.

جدول شماره ۵: جمعیت متوسط بعد خانوار و تعداد خانوارهای روستایی از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵

سال	جمعیت روستایی کشور	متوسط بعدیک خانوار روستایی	تعداد خانوارهای روستایی کل کشور	تعداد خانوارهای روستایی در دهک درآمدی
۱۳۶۵	۲۲۳۴۹۳۵۱	۵	۴۴۶۹۸۷۰	۴۴۶۹۸۷
۱۳۶۶	۲۲۶۰۱۷۰۰	۵	۴۵۲۰۳۴۰	۴۵۲۰۳۴
۱۳۶۷	۲۲۸۵۵۶۳۰	۵	۴۵۷۱۱۲۶	۴۵۷۱۱۳
۱۳۶۸	۲۳۱۱۳۰۵۰	۵	۴۶۲۲۶۱۰	۴۶۲۲۶۱
۱۳۶۹	۲۳۳۷۳۳۷۰	۵	۴۶۷۴۶۷۴	۴۶۷۴۶۷
۱۳۷۰	۲۳۶۳۶۵۹۱	۵	۴۷۲۷۳۱۸	۴۷۲۷۳۲
۱۳۷۱	۲۳۵۱۳۲۵۰	۵	۴۷۰۲۶۵۰	۴۷۰۲۶۵
۱۳۷۲	۲۳۳۹۰۵۵۰	۵	۴۶۷۸۱۱۰	۴۶۷۸۱۱
۱۳۷۳	۲۳۲۶۸۴۹۰	۵	۴۶۵۳۶۹۸	۴۶۵۳۷۰
۱۳۷۴	۲۳۱۴۷۰۶۰	۵	۴۶۲۹۴۱۲	۴۶۲۹۴۱
۱۳۷۵	۲۳۰۲۶۲۸۰	۵	۴۶۰۵۲۵۶	۴۶۰۵۲۶

جدول شماره ۶: جمعیت متوسط بعد خانوار و تعداد خانوارهای شهری کشور از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵

سال	جمعیت شهری کشور	متوسط بعدیک خانوار شهری	تعداد خانوارهای شهرنشین کل کشور	تعداد خانوارهای شهرنشین در دهک درآمدی
۱۳۶۵	۲۶۸۴۴۵۶۱	۵	۵۳۶۸۹۱۲	۵۳۶۸۹۱
۱۳۶۶	۲۷۷۷۶۰۳۰	۵	۵۵۵۵۲۰۶	۵۵۵۵۲۱
۱۳۶۷	۲۸۷۳۹۸۱۰	۵	۵۷۴۷۹۶۱	۵۷۴۷۹۶
۱۳۶۸	۲۹۷۳۷۰۴۰	۵	۵۹۴۷۴۰۸	۵۹۴۷۴۱
۱۳۶۹	۳۰۷۶۸۸۶۰	۵	۶۱۵۳۷۷۲	۶۱۵۳۷۷
۱۳۷۰	۳۱۸۳۶۵۹۸	۵	۶۳۶۷۳۱۹	۶۳۶۷۳۲
۱۳۷۱	۳۲۷۷۵۶۷۰	۵	۶۵۵۵۱۳۴	۶۵۵۵۱۳
۱۳۷۲	۳۳۷۴۲۴۵۰	۵	۶۷۴۸۴۹۰	۶۷۴۸۴۹
۱۳۷۳	۳۴۴۷۳۷۷۳۰	۵	۶۹۴۷۵۴۶	۶۹۴۷۵۵
۱۳۷۴	۳۵۷۶۲۳۸۰	۵	۷۱۵۲۴۷۶	۷۱۵۲۴۸
۱۳۷۵	۳۶۸۱۷۷۸۹	۵	۷۳۶۳۵۵۷	۷۳۶۳۵۶

* منبع ستون دوم برای سال‌های ۱۳۶۵، ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵ «سالنامه آماری کشور در سال ۱۳۷۷ می‌باشد»

زکات فطره لازم الاداء هر دهک درآمدی در سطح کشور

برای محاسبه زکات فطره هر دهک درآمدی در کل کشور می‌بایست مقدار تقریبی زکات فطره لازم الاداء متوسط یک خانوار روستایی و شهری را در تعداد خانوارهای روستایی و شهری در هر دهک درآمدی در سال مربوطه ضرب نمود. به منظور سادگی در محاسبات فرض می‌کنیم تعداد خانوارهای موجود در هر دهک درآمدی با هم مساوی می‌باشد که این فرض دور از واقعیت نیست. زیرا در محاسبات مرکز آمار ایران خانوارها بر اساس درآمدها و هزینه‌ها در دهک‌ها به طور مساوی توزیع می‌گردند.

ارقام مربوط به مجموع زکات فطره لازم الاداء خانوارهای روستایی و شهری هر دهک درآمدی در سطح کشور در جدول‌های (۷) و (۸) آمده است که با جمع ارقام سالهای مربوطه می‌توان میزان زکات فطره کل کشور برای هر دهک درآمدی در هر سال را محاسبه کرد. که ارقام جدول (۹) نشان‌دهنده آن است.

جدول شماره ۷ : مجموع زکات فطره لازم الاداء برآوردی خانوارهای روستائی کشور در هر دهک درآمدی در سالهای

ارقام به میلیون ریال

۱۳۶۵-۷۵ (به قیمت جاری)

سال دهک	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
اول	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰
دوم	۳۳۵/۲۴۰	۴۰۶/۸۳۱	۴۴۵/۶۸۵	۷۶۲/۷۳۱	۹۸۱/۶۸۲	۱۰۶۳/۶۴۷	۱۱۹۹/۱۷۶	۱۷۵۴/۲۹۱	۲۰۹۴/۱۶۴	۲۴۳۰/۴۴۱	۳۱۰۸/۵۴۸
سوم	۳۳۵/۲۴۰	۴۰۶/۸۳۱	۴۴۵/۶۸۵	۷۶۲/۷۳۱	۹۸۱/۶۸۲	۱۰۶۳/۶۴۷	۱۱۹۹/۱۷۶	۱۷۵۴/۲۹۱	۲۰۹۴/۱۶۴	۲۴۳۰/۴۴۱	۳۱۰۸/۵۴۸
چهارم	۸۰۴/۵۷۷	۹۱۵/۳۶۹	۱۰۰۱/۰۷۷	۱۵۳۲/۳۹۵	۱۵۹۱/۷۲۷	۱۷۰۱/۸۳۵	۱۹۷۵/۱۱۳	۲۵۸۲/۳۱۷	۳۵۶۰/۰۷۹	۴۷۲۲	۵۹۴۰/۷۸۰
پنجم	۱۲۷۳/۹۱۳	۱۴۲۳/۹۰۷	۱۵۵۶/۴۶۸	۲۳۵۰/۰۶۰	۲۲۰۱/۷۷۱	۲۳۴۰/۰۲۴	۲۷۵۱/۰۵۰	۳۴۱۰/۳۴۲	۵۰۲۵/۹۹۴	۷۰۱۳/۵۵۹	۸۷۷۳/۰۱۲
ششم	۱۷۴۳/۲۴۹	۱۹۳۲/۴۴۵	۲۱۱۱/۸۶۰	۳۰۷۱/۷۲۴	۳۸۱۱/۸۱۶	۴۹۷۸/۲۱۲	۳۵۲۶/۹۸۸	۴۲۳۸/۳۶۸	۶۴۹۱/۹۰۹	۹۳۰۵/۱۱۸	۱۱۶۰۵/۲۴
هفتم	۲۲۱۲/۵۸۶	۲۴۴۰/۹۸۴	۲۶۶۷/۲۵۲	۳۸۴۱/۳۸۹	۴۴۲۱/۸۶۱	۳۶۱۷/۴۰۰	۴۳۰۲/۹۲۵	۵۰۶۶/۳۹۳	۷۹۵۷/۸۲۴	۱۱۵۹۶/۶۸	۱۴۴۳۷/۴۸
هشتم	۲۲۱۲/۵۸۶	۲۴۴۰/۹۸۴	۲۶۶۷/۲۵۲	۳۸۴۱/۳۸۹	۴۴۲۱/۸۶۱	۳۶۱۷/۴۰۰	۴۳۰۲/۹۲۵	۵۰۶۶/۳۹۳	۷۹۵۷/۸۲۴	۱۱۵۹۶/۶۸	۱۴۴۳۷/۴۸
نهم											
دهم											

جدول شماره ۸: مجموع زکات فطره لازم الاداء برآوردی خانوارهای شهری کشور در هر دهک درآمدی در سالهای ۷۵-۱۳۶۵

ارقام به میلیون ریال

(به قیمت جاری)

سال	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
دهک اول	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰
دهک دوم	۲۰۱/۳۳۴	۲۴۹/۹۸۴	۲۸۰/۲۱۳	۴۹۰/۶۶۱	۱۲۹۲/۲۹۲	۱۲۹۲/۲۹۲	۷۱۶/۳۲۳	۸۳۵/۷۸۰	۱۲۶۵/۳۴۲	۱۵۶۳/۱۹۸	۲۴۸۵/۲۰۱
دهک سوم	۴۰۲/۶۶۸	۴۹۹/۹۶۹	۵۶۰/۴۲۶	۹۸۱/۳۲۳	۱۲۹۲/۲۹۲	۱۴۳۲/۶۴۷	۱۶۷۱/۵۵۹	۲۵۳۰/۶۸۴	۳۱۲۶/۳۹۶	۳۷۵۵/۰۵۰	۴۹۷۰/۴۰۲
دهک چهارم	۹۶۶/۴۰۴	۱۱۲۴/۹۲۹	۱۲۵۸/۸۰۴	۱۹۷۱/۵۶۶	۲۸۹۸/۴۲۷	۲۲۹۲/۲۳۵	۲۷۵۳/۱۵۶	۳۷۲۵/۱۶۷	۴۵۳۱/۸۷۳	۵۳۱۴/۸۷۳	۹۴۹۸/۹۹
دهک پنجم	۱۵۳۰/۱۴۰	۱۷۴۹/۸۹۰	۱۹۵۷/۱۸۱	۲۹۶۱/۸۱۰	۳۷۰۱/۴۹۴	۳۱۵۱/۸۲۳	۳۸۳۴/۷۵۳	۴۹۱۹/۶۴۹	۷۵۰۳/۳۵۰	۱۰۰۸۳۶	۱۴۰۲۷/۵۸
دهک ششم	۲۰۹۳/۸۷۶	۲۳۷۴/۸۵۱	۲۶۵۵/۵۵۸	۳۹۵۲/۰۵۴	۴۵۰۴/۵۶۱	۴۰۱۱/۴۱۲	۴۹۱۶/۳۵۰	۶۱۱۴/۱۳۲	۹۶۹۱/۸۲۷	۱۴۳۷/۴۸	۱۸۵۵۶/۱۷
دهک هفتم	۲۰۹۳/۸۷۶	۲۳۷۴/۸۵۱	۲۶۵۵/۵۵۸	۳۹۵۲/۰۵۴	۴۵۰۴/۵۶۱	۴۰۱۱/۴۱۲	۴۹۱۶/۳۵۰	۶۱۱۴/۱۳۲	۹۶۹۱/۸۲۷	۱۴۳۷/۴۸	۱۸۵۵۶/۱۷
دهک هشتم	۲۶۵۷/۶۱۱	۲۹۹۹/۸۱۱	۳۳۵۳/۹۳۶	۴۹۴۲/۲۹۸	۴۵۰۴/۵۶۱	۴۸۷۱	۵۹۹۷/۹۴۷	۷۳۰۸/۶۱۵	۱۱۸۸۰/۳۰	۱۷۹۱۶/۹۵	۲۳۰۸۴/۷۵
دهک نهم	۲۶۵۷/۶۱۱	۲۹۹۹/۸۱۱	۳۳۵۳/۹۳۶	۴۹۴۲/۲۹۸	۴۵۰۴/۵۶۱	۴۸۷۱	۵۹۹۷/۹۴۷	۷۳۰۸/۶۱۵	۱۱۸۸۰/۳۰	۱۷۹۱۶/۹۵	۲۳۰۸۴/۷۵
دهک دهم	۲۶۵۷/۶۱۱	۲۹۹۹/۸۱۱	۳۳۵۳/۹۳۶	۴۹۴۲/۲۹۸	۴۵۰۴/۵۶۱	۴۸۷۱	۵۹۹۷/۹۴۷	۷۳۰۸/۶۱۵	۱۱۸۸۰/۳۰	۱۷۹۱۶/۹۵	۲۳۰۸۴/۷۵

جدول شماره ۹ : مجموع زکات فطره لازم الاداء برآوردی خانوارهای کل کشور در هر دهک درآمدی در سالهای ۷۵-۱۳۶۵ (به قیمت جاری)

ارقام به میلیون ریال

سال دهک	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
اول	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰
دوم	۲۰۱/۳۳۴	۲۴۹/۹۸۴	۲۸۰/۲۱۳	۴۹۰/۶۶۱	۶۴۶/۱۴۶	۷۱۶/۳۳۳	۸۳۵/۸۸۰	۱۲۶۵/۳۴۲	۱۵۶۳/۱۹۸	۱۸۷۷/۵۲۵	۲۴۸۵/۲۰۱
سوم	۷۳۷/۹۰۹	۹۰۶/۷۹۹	۱۰۰۶/۱۱۱	۱۷۴۴/۰۵۳	۲۲۷۳/۹۷۴	۲۴۹۶/۲۹۴	۲۸۷۰/۷۳۵	۴۲۸۴/۹۷۵	۵۲۲۰/۵۶۰	۶۱۸۵/۴۹۱	۸۰۷۸/۴۴۹
چهارم	۷۳۷/۹۰۹	۹۰۶/۷۹۹	۱۰۰۶/۱۱۱	۱۷۴۴/۰۵۳	۲۲۷۳/۹۷۴	۲۴۹۶/۲۹۴	۲۸۷۰/۷۳۵	۴۲۸۴/۹۷۵	۵۲۲۰/۵۶۰	۶۱۸۵/۴۹۱	۸۰۷۸/۴۴۹
پنجم	۱۷۷۰/۹۸۱	۲۰۴۰/۲۹۸	۲۲۵۹/۸۸۰	۳۵۰۳/۹۶۲	۳۶۸۷۰/۸۶	۳۹۹۴/۰۷۰	۴۷۲۸/۲۶۹	۶۳۰۹/۴۸۳	۸۸۷۴/۹۵۲	۱۲۰۱۷/۵۳	۱۵۴۳۹/۷۷
ششم	۲۸۰۴/۰۵۳	۳۱۷۳/۷۹۹	۳۵۱۳/۴۴۹	۵۲۶۳/۸۷۰	۵۱۰۰/۱۹۸	۵۴۹۱/۸۴۷	۶۵۸۵/۸۰۴	۸۳۲۹/۹۹۱	۱۲۵۲۹/۳۴	۱۷۸۴۹/۵۶	۲۲۸۰۰/۵۹
هفتم	۳۸۳۷/۱۲۵	۴۳۰۷/۲۹۶	۴۷۶۷/۴۹۱	۷۰۲۳/۷۷۸	۳۱۰۸۶۵۱۳	۶۹۸۹/۹۲۳	۸۴۴۳/۳۳۸	۱۰۳۵۲/۵۰	۱۶۱۸۳/۷۳	۲۳۶۸۱/۵۹	۳۰۱۶۱/۴۱
هشتم	۳۸۳۷/۱۲۵	۴۳۰۷/۲۹۶	۴۷۶۷/۴۹۱	۷۰۲۳/۷۷۸	۳۱۰۸۶۵۱۳	۶۹۸۹/۹۲۳	۸۴۴۳/۳۳۸	۱۰۳۵۲/۵۰	۱۶۱۸۳/۷۳	۲۳۶۸۱/۵۹	۳۰۱۶۱/۴۱
نهم	۴۸۳۷/۱۲۵	۵۴۴۰/۷۹۵	۶۰۲۱/۱۸۸	۸۷۸۳/۶۸۷	۷۹۲۶/۴۲۲	۸۴۸۷/۴۰۰	۱۰۳۰۰/۸۷	۱۲۳۷۵/۰۱	۱۹۸۳۸/۱۳	۲۹۵۱۳/۶۳	۳۷۵۲۲/۲۳
دهم	۴۸۷۰/۰۹۷	۵۴۴۰/۷۹۵	۶۰۲۱/۱۸۸	۸۷۸۳/۶۸۷	۷۹۲۶/۴۲۲	۸۴۸۷/۴۰۰	۱۰۳۰۰/۸۷	۱۲۳۷۵/۰۱	۱۹۸۳۸/۱۳	۲۹۵۱۳/۶۳	۳۷۵۲۲/۲۳

زکات فطره کل کشور

با محاسبه زکات فطره کل کشور در هر دهک درآمدی خانوارهای شهری و روستایی و محاسبه مجموع زکات فطره هر دهک درآمدی در کل کشور که ارقام مربوط به آن در جدول (۹) آمده است، می‌توان مجموع زکات فطره لازم الاداء کل کشور در هر سال را محاسبه نمود. جدول (۱۰) ارقام مربوطه را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱۰: زکات فطره لازم الاداء کل کشور در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ (به قیمت جاری)

ارقام به میلیارد ریال

سال	مقدار زکات فطره لازم الاداء کشور
۱۳۶۵	۲۶/۶۶۷
۱۳۶۶	۲۶/۷۷۴
۱۳۶۷	۲۹/۶۴۳
۱۳۶۸	۴۴/۳۶۲
۱۳۶۹	۴۲/۸۶۱
۱۳۷۰	۴۶/۱۴۹
۱۳۷۱	۴۹/۳۸۰
۱۳۷۲	۶۹/۹۲۸
۱۳۷۳	۱۰۵/۴۵
۱۳۷۴	۱۵۰/۵۱
۱۳۷۵	۱۹۲/۲۵

منابع و مأخذ

- ۱- تودارو، مایکل، توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلامعلی فرجادی. مؤسسه عالی پژوهش در برنامه‌ریزی و توسعه، چاپ ششم، ۱۳۶۸ ش.
- ۲- الحر العاملی، محمد بن الحسن، وسائل الشیعه، المكتبه الاسلامیه، تهران، ایران، الطبعة السادسة، ۱۴۰۳ ق.
- ۳- الطباطبایی، السید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، مؤسسه الاسلامیه، تهران، ایران، الطبعة الثانية، ۱۳۹۷ ق.
- ۴- الطباطبایی الیزیدی، السید محمد کاظم، العروه الوثقی، المكتبه العلمیه الاسلامیه، تهران - ایران، الطبعة الثالثة، ۱۳۶۳ ش.
- ۵- علی پورکاظمی، محمد حسین، ریاضیات عمومی و کاربردهای آن. نشرنی، تهران، ایران. چاپ اول، ۱۳۷۰ ش.
- ۶- القرضاوی، یوسف فقه الزکاه مؤسسه رساله بیروت، لبنان، الطبعة الاولى. (بی تا)
- ۷- مرکز آمار ایران، اندازه شاخص‌های فقر و نابرابری توزیع درآمد در ایران طی سالهای ۷۵-۱۳۶۵ مرکز آمار ایران - مهرماه ۱۳۷۷
- ۸- _____، سالنامه آماری از سال ۱۳۷۵ - ۱۳۶۵، مرکز آمار ایران.
- ۹- _____، نتایج تفصیلی بودجه خانوار روستایی، ۱۳۷۵-۱۳۶۵، مرکز آمار ایران.
- ۱۰- _____، نتایج تفصیلی بودجه خانوار شهری، ۱۳۷۵ - ۱۳۶۵، مرکز آمار ایران.
- ۱۱- الموسوی الخمینی، السید روح الله، تحریر الوسیله، مطبعه الادب، النجف، العراق، ۱۳۹۰ ق.
- ۱۲- یوسفی، محمدرضا، مقایسه مفاهیم فقر و مسکنت با دو مفهوم فقر مطلق و نسبی، مجله نامه مفید، ۱۳۷۷ ش، دانشگاه مفید قم، ش ۱۶.